

NOVICE

kmetijskih, obrtnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V sredo 24. novembra (poznojesna) 1852.

List 94.

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

XX.

Na dan, ko je Tit Jeruzalem sosul.

Iz goré, ki tvoj tempelj zrè, sveti nekdam,
Sim te gledal, o Sion! plen Rimljana zdaj:
Tvoje solnce zašlo je, i žar tvoje pasti
Je v slovesnem pogledi še odražal se mi.

Ozrem se na hram tvoj, ozrem na svoj stan,
I pozabim za hip bližne sužnosti ran;
Ker le smertni zrem plam, ki tvoj tempelj mori,
Ino spotane roke, nemožne mesti.

Visočina, kjer gledal sim, marsikrat je
Prej odražala žar minujočega dné;
I vidil sim, ko na višavi sim bil,
Kak je žar se bežeči na hram tvoj cedil.

Tudi istoga dneva na gori sim stal,
Al kopnečega žarka ah! nisim zaznal;
O da bi na mesto zablislulo bló,
I raztreščila, strela osvojivca glavo!

Al paganski bogovi ne bodo nikdar
Oskrunjali hrama, kjer On je bil car;
I ljud Tvoj raztresen, preziran naj bo —
Naša slava gré, Oče! le Tebi samó! —

Opomin zastran konjske bolezni v nekterih krajih Krajskiga.

Slišali smo, da je v kratkim po nekterih krajih Krajskiga, zlasti pa okoli Bleda, več konjnaglo poginilo po neki bolezni, ki je tišavki (vnetju možganov z vodenimi razlivi) podobna.

Po tem kar smo slišali o ti bolezni, ta nevarna boleznin ni navadna tišavka, ampak je beržko ne kužni možganni čerm (Gehirnanthrax), ki je ena sorta vrančniga prisada, zoper kteriga se mora ravnati, kakor smo v „Novicah“ že večkrat govorili in se v 4. delu „živinozdravilstva“ na str. 182 itd. razložno bere. Prav živo pasvetjemo poskusiti košenilni salmjakovec, o kterim smo v 48. in 49. listu letošnjih Novic govorili.

Gospodarske skušnje.

(*Terpeča prevleka za lesene strehe*). Vzame se katrana (Theer), kolikor se hoče ali potrebuje. Kuha naj se v kotlu, da bo vroč, in meša se potem toliko na tanjko v prah razmetiga ogljavnmes, da mešanca gosta kakor mavta postane. S tem mazilom se omečejo lesene strehe blizo 1 pavec na debelo. Gledati se mora o tem, da pokritev je povsod kar mogoče ravnomerno nanescena. Taka prevleka se hitro posuši, se počasi zmirej bolj vterdi, ter postane tako terpežna, da skorej nobeno vreme ji škodovati ne zamore. Draga pa tudi ni.

(*Nepremočljiva prevleka za strešnike*). Prevleka s katranam zamaši vse razpokline strešnikov popolnoma, ter jih nepremočljive in jako terpeče naredi. Poslužiti se zamoremo kelja in katrana, ribje masti ali tudi oljnate goše, ktera poslednja je nar boljši kup. Posebno koristna se skaže namazitev s katranam (Theeranstrich) takrat, kader strešniki mrazú so razpokali. Stroški, ktere namazitev ene cele strehe uzroči, niso ravno pomenljivi.

(*Slepe šibre (šipe) zopet svetlobne narediti*). Vzemi pest kopriv, pomoči jih v merzlo vodo (deževnico), ter obribaj šibre nekolikokrat žnjimi. Ako bi koj pervokrat stekla po volji ne očistil, ponovi taisto še enkrat z novimi koprivami, ter poplahni za tem šibre s čisto vodo.

Ogled kmetijstva na Angleškim.

(Dalje.)

Občne premišljevanja.

2. Vse drugač kakor drugod je šolstvo na Angleškim in učenje v šolah.

Ko so na Angleškim visoki pomén Peel-ovih besed spoznali: „da vednost je moč“, se je učenje v umetniških (tehniških) šolah vse drugač obernilo. Angleška mladina se ne uči sedaj le da bi si glavo z jalovimi vednostmi napolnovala, uči se vsigale za življenje, to je, da vživa od tega, kar se v šoli uči, tudi gotov dobiček, kadar iz šole pride.

Angleškemu otroku ni učenje muka (martra), po kteri se scer otrokam take reči v glavo vbijajo, kterih celò ne zapopadejo in od kterih tudi stariši nobeniga prida ne vidijo, ko otrok šolo zapusti. Angleški učenec ima veselje do šole, ker to, kar se v bukvah uči, mu učenik kolikor toliko v natori pokaže, da vidi, kar je bral, in zapopade, kar je slišal.

Muzeji in verti, ki so nauku šolske mladosti namenjeni, so tako osnovani, da jih že otrok s pridam ogleduje; v vertih, na priliko, je pri vsaki rastljiní zraven njeniga latinskiga iména tudi domače imé zapisano; zraven tega je zaznamovana korist in raba zeliša, — leto, kdaj je rastljina na angleško zemljo presajena bila itd.

Na umetniških šolah uči en učenik oglarstvo, drugi rudništvo, tretji kako se železo iz rude izdeluje, kako železo podeluje, četerti uči farbanje, peti napravo železnic, telegrafa itd. in vsak nauk se večkrat in tako dolgo ponavlja, dokler kaj ljudi pride ga poslušat. Tako si zadobi tudi prosto ljudstvo vednost v vsih rečéh, ki so mu za njeno rokodelstvo potrebne, ali so sicer dobre, da jih človek vé.